

Cô Giáo Dương Cầm

Đoạn mở đầu tiểu thuyết nổi tiếng nhất của [Elfriede Jelinek](#), Cô giáo dương cầm (Klavierspielerin, 1983 – tiểu thuyết thứ bảy của bà), kể về cuộc sống của một cô gái 36 tuổi, giáo viên dạy dương cầm, sống với mẹ đẻ. Tiểu thuyết pha trộn cuộc sống gia đình không hề đơn giản giữa hai mẹ con, những ám ảnh tình dục và âm nhạc thành Vienne tinh tế. Cuốn sách dựa trên khá nhiều nét cuộc đời thực của Jelinek và là sự kết hợp thành công nhất của âm nhạc và văn chương trong số các tác phẩm của bà. Tác phẩm này đã được Michael Haneke dựng thành phim, đoạt rất nhiều giải của Liên hoan Phim Cannes năm 2001.

Erika Kohut, cô giáo dạy dương cầm, bất thần bước vào căn hộ mà cô ở cùng mẹ. Người mẹ thích gọi Erika là con lóc nhỏ, bởi quả là đôi khi cô con gái bà bước đi thật là nhanh. Cô tìm cách tránh mẹ. Erika sắp bước vào tuổi bốn mươi. Về mặt tuổi tác mà nói, bà mẹ giống như bà ngoại của cô vậy. Erika được sinh ra đời sau rất nhiều năm cơm không lành canh không ngọt của cặp vợ chồng. Người cha nhanh chóng chuyển lại bó đuốc cho cô con gái và rời khỏi sàn diễn. Erika xuất hiện, người cha biến mất. Hôm nay Erika nhanh nhẹn vì cần phải thế. Như một cơn gió xoáy thổi tung lá mùa thu, cô bước qua cánh cửa và cố sức đi về phòng mình mà không bị mẹ nhìn thấy. Nhưng bà mẹ đã ở đó trước mặt cô, dùng cả thân hình để chặn cô lại. Để đòi giải thích. Lung tựa vào tường. Viên quan tòa của tòa án dị giáo và đội hành quyết gói gọn trong một con người mà nhà nước và gia đình nhất trí công nhận là người mẹ. Bà mẹ tra vấn: Vì những lý do gì mà mãi đến cái giờ khuya khoắt này Erika mới thêm mò về nhà? Đứa học sinh cuối cùng của cô đã cun cút chạy khỏi lớp sau những lời mắng mỏ của cô từ cách đây ba tiếng đồng hồ rồi. Cô tưởng tôi không tìm ra được chỗ cô vừa đến hả Erika? Một đứa bé thường thích bịa phứa ra lý do nào đó để mẹ nó tin, nhưng trên thực tế bà mẹ không bao giờ tin, con cái lúc nào chẳng thích nói dối. Bà mẹ vẫn chờ, nhưng chỉ trong khoảng thời gian đủ để đếm đến ba.

Một, hai... Đếm đến hai cô gái đã bật ra câu trả lời chệch hẳn khỏi sự thật. Ngay cùng lúc đó chiếc cặp cũ kỹ chật cứng bản nhạc của cô bị giật tung và câu trả lời đầy cay đắng cho tất cả các câu hỏi đập ngay vào mắt bà mẹ. Bốn tập Sonate của Beethoven và một chiếc váy – thêm một chiếc nữa – chiếc váy rõ ràng vừa mới mua, kèn cựa nằm sát kề nhau. Bà mẹ vội vồ lấy cái váy. Mới vừa nãy thôi ở cửa hàng nó còn có cái vẻ kiêu mị thế, hào nhoáng thế, bóng mượt thế với một chiếc mắc kéo căng ra, giờ chỉ còn là một mớ giẻ rách nhàu nhĩ mà bà mẹ kéo căng bằng cái nhìn của bà! Tiền cho cái váy này lẽ ra phải chui vào quỹ tiết kiệm mới đúng lẽ! Thế mà nó lại bị tiêu đi trước hạn thế này. Lẽ ra lúc nào cũng có thể ngắm nghía cái váy này dưới dạng tiềm ẩn, ở trong cuốn sổ tiết kiệm mua nhà của Quỹ Tiết kiệm quốc gia Áo, chỉ cần có đủ can đảm đi đến chỗ tủ để quần áo, trong đó cuốn sổ nằm ngoan ngoãn sau một chồng khăn trải giường. Nhưng hôm nay cuốn sổ đã đi hoang, đã có một vụ rút tiền và rồi kết quả là thế này: Bây giờ mỗi lần muốn biết món tiền tốt lành đó đã đi đâu, Erika bắt buộc phải mặc chiếc váy này lên người. Và bà mẹ những muốn gào lên: Mày phải đợi đến sau này hãy hưởng thụ chứ, thế là mày làm hỏng hết mọi chuyện rồi! Sau này chúng ta sẽ có một căn hộ mới, nhưng mày thì mày không đủ sức để chờ đợi, mà mày có được gì đâu ngoài cái mớ giẻ sẽ nhanh chóng lỗi mốt này. Bà mẹ muốn tất cả phải để lại sau. Không được làm gì ngay tắp lự hết. Trừ đứa con mà lúc nào bà cũng muốn có ở bên và lúc nào cũng muốn biết có thể tìm ở đâu để nhờ ra có gì khẩn cấp; mẹ rất dễ bị đột quy. Bà mẹ muốn tiết kiệm lúc này để rồi hưởng thụ mai sau. Thế mà Erika chỉ biết đường mà mua cho bản thân mình một cái váy! Mà váy sống còn nhanh hỏng hơn cả một lớp mayonnaise quét trên một lát bánh mì kẹp cá. Năm tới, không, ngay tháng tới thôi, nó sẽ lỗi mốt hoàn toàn. Còn tiền thì có bao giờ lỗi mốt đâu.

Mục đích của việc tiết kiệm là để mua một căn hộ lớn. Căn hộ đi thuê trong đó hai mẹ con đang sống dở chết dở hiện giờ cũ kỹ đến mức chỉ còn nước phá đi. Rồi họ sẽ có niềm thích thú được cùng nhau chọn lựa những cái tủ gắn tường và thậm chí cả chỗ đặt vách, bởi vì nơi ở mới của họ sẽ được xây dựng theo một quy trình đầy tính cách mạng. Tất cả sẽ được thực hiện hết như chỉ dẫn của họ. Ai trả tiền, người ấy được quyết định. Erika trả tiền. Bà mẹ, với món lương hưu còm cõi của mình, quyết định, còn Erika trả tiền. Trong căn hộ mới tinh tươm xây dựng theo kỹ thuật của tương lai đó, mỗi người sẽ có vương quốc của mình, Erika ở đây, bà mẹ ở kia, hai vương quốc được phân chia một cách cẩn thận.

Nhưng dù thế cũng sẽ có một phòng khách chung để còn gặp nhau nữa chứ. Nếu muốn gặp nhau. Mẹ và con sẽ luôn muốn gặp nhau – theo các quy luật tự nhiên, bởi vì hai người rất gắn bó với nhau. Ngay cả ở đây, trong cái ổ chuột đang dần dà suy sụp này, Erika đã có vương quốc của riêng mình, tại đó cô cai trị một mình, nhưng có sự quản lý từ trên. Đó chỉ là một vương quốc tạm bợ, bởi bất kỳ lúc nào bà mẹ cũng có thể bước vào. Cửa phòng Erika không đặt khóa, con cái không bao giờ có bí mật.

Không gian sống của Erika bó hẹp trong một căn phòng nhỏ, nơi cô có thể làm những gì cô muốn. Không ai ngăn cản cô làm điều đó, căn phòng đó chỉ thuộc về mình cô. Bà mẹ cai trị phần còn lại của căn hộ, bởi vì một bà chủ nhà quán xuyến tất cả được phép đi lại khắp nơi, còn Erika chỉ hưởng thụ sản phẩm công việc của bà mẹ. Trong nhà Erika không bao giờ phải động tay vào giặt giũ dọn dẹp: Những di chứng của công việc nội trợ tàn phá bàn tay của các nghệ sĩ dương cầm vì thuốc tẩy. Điều đôi lúc làm bà mẹ hoảng sợ, vào những thời điểm hiếm hoi bà tự cho phép mình dừng việc để thở một chút, là bà đang sở hữu một kho báu thật hay thay hình đổi dạng. Quả thật, làm cách nào để biết chính xác mọi thứ ở đâu vào mọi lúc? Cái kho báu biết đi lại của bà, nó đang chui vào đâu lúc này? Nơi nào mà nó không dám đến để nghịch ngợm, dù là đi một mình hay đi cùng ai đó? Cái thứ thủy ngân này, cái con bé Erika trơn tuột như một con chạch này, vào lúc này nó đang lang thang đi những đâu? Thế nhưng, mỗi ngày, gần như vào cùng một thời điểm, cô có mặt ở nơi cô phải ở: ở nhà. Thường thì bà mẹ lo lắng lắm, bởi vì mọi kẻ tư hữu trước hết đều phải học được một điều và chỉ học được điều đó thông qua đau khổ, rằng lòng tin thì cũng tốt, nhưng quản lý còn tốt hơn. Nỗi lo thường trực nhất của bà mẹ là cột kho báu của mình càng chặt càng tốt để ngăn nó không bay đi được. Chính với mục đích đó mà trong nhà xuất hiện chiếc vô tuyến chiếu những hình ảnh đẹp, những khúc ca hay ho, làm sẵn và gói ghém cẩn thận. Nhờ đó Erika luôn ở nhà, và khi tình cờ mà cô vắng mặt, thì cũng có thể biết chính xác cô đi đùa nghịch ở đâu. Đôi khi buổi tối cô cũng có đi xem hòa nhạc, nhưng điều ấy ngày một hiếm dần đi. Hoặc cô ngồi trước chiếc dương cầm gỗ đi gõ lại trong suốt sự nghiệp biểu diễn của mình từ bao nhiêu năm và đã bị đóng đinh vào đó, hoặc cô cai quản, như là hiện thân của cái ác, một buổi tập của lũ học trò. Ở đó thì có thể gọi cô nếu cần. Hoặc là để thỏa mãn thú vui bản thân cô có thể đi gặp mấy cô bạn đồng nghiệp để hòa tấu và chuyện vãn, họ tụ họp với nhau cùng vì tình yêu với nhạc thính phòng. Cả ở đó cũng có thể gọi được cô. Erika đấu tranh chống lại những mối dây ràng buộc với bà mẹ và nhiều lần cầu xin bà đừng gọi điện cho cô nữa, nhưng bà không thể nghe lời, bởi chính bà mới là người được phép ban hành luật lệ. Bà mẹ cũng ban hành quy luật cung cầu với cô con gái mình, kết quả là số người muốn nói chuyện hay gặp cô ngày càng hiếm dần đi. Nghề của Erika, niềm say mê của Erika chỉ có một: Âm nhạc, thứ quyền lực siêu nhiên. Âm nhạc choán toàn bộ thời gian của cô. Không hề có loại thời gian khác. Không gì làm trái tim thỏa mãn hơn là một buổi biểu diễn nhạc hàng đầu do các nhạc sĩ cừ khôi thể hiện.

Theo Người Lao Động

(Dịch từ bản tiếng Pháp *La Pianiste* của Y. Hoffmann và M. Litaize, Jacqueline Chambon 2001)